

זוידות וזוידותים לפרשת בראשית / משה אוסי 09-8335016

ברשות בורא עולם, אל עמים וארץ הנעלם, אתויל זוידותים אשית, לספר הישר - בראשית

1. אם נצרף את סופי התיבות של: "בראשית ברא א-להים" - נקבל את המלה-----, כפי שאמר ר' חנינא, שחותמו של הקב"ה הוא-----, וכן כתוב בתה' קי"ט ק"ס: "ראש דברך"-----.
2. הגאון מווילנא דורש את המלה בראשית, כראשי תיבות שמרומזות בהן המידות הטובות הנחוצות לאדם: בטחון, רצון, א-----, שתיקה, יראה, ת-----.
3. רש"י א' ו' - "יהי רקיע" - והרי נבראו השמים ביום א'?
4. רש"י א' ז' - מדוע כתבה התורה ביום השלישי פעמים 'כי טוב'?
5. רש"י א' י"א- הארץ, העץ והפירות- מנין שהתכוונו את פי ה' להמרות?
6. רש"י א' כ"א- עפ"י האגדה זה לא תנין קטן אלא-----פעלתן.
7. רש"י א' כ"ז- "זכר ונקבה ברא אותם" - שבראו שני-----, ואח"כ חילקו'.
8. רש"י ב' ג' - "ויברך א-להים...ויקדש אותו" - במה ברכו' ה' ובמה קידשו?
9. ב' י"ח- "אעשה לו עזר כנגדו" - שָׁנו משמו של ר' מאיר: 'איש ואשה שכינה ביניהם- י-ה-י' ב'איש' וד' ב'-----'. זכו- שכינה ביניהם ומתברכים; לא זכו שכינה מסתלקת מביניהם ומידבקות שתי האישות ו-----אוכלתם'.
10. רש"י ב' כ"ה- האכילה מעץ הדעת - מה היא גרמה לאדם?
11. רש"י ג' ה' - "והייתם כא-להים" - מה ההבדל בין רש"י לאונקלוס?
12. רש"י ג' ט' "אָכָה", +ד' ט': "אֵי הבל אחיך" - מה הקשר ביניהם?
13. ד' ט'- וישם ה' לקין אות' - שפתי חכמים (מ') - חקק לו אות משמו והיא האות ה', כי היא רומזת ל-----.
14. מי אני? א. קנין הוא להם עת ידעו ואהבו- כי בו קיימו פרו ורבו ב. יכולתי להיות 'מלך' לולא התהפכו לי היוצרות- כי בצלי ישבו נשים עם תכשיטים ותזמורות ג. ימי חלפו, דמו לצל עובר, תשאלו את פי קהלת ואת העדר ד. חנכתי עיר ע"ש בני לאות- והגלות היא בקדמת עדן- ארץ נוד ה. הנשים שבאו אחרי היו 'מתות' - לחיות כמוני ללא חמות ו. אני לא גר בחוילה, אך לי המים זהב מזרים- נפגש עם חברי בגיחה בארץ השחורים ('סודאן')- השלישי על כי מימיו פרים ורבים, והרביעי בסיבוב חד מארץ החיתים לקדמת אשור ידרים ז. העולם 'הושתת' ממנו, כי אחיו כבר איננו ח. עפ"י רש"י- נפלו והפילו את העולם, ועפ"י הראב"ע- כי יפול לב הרואה אותם ט. אם תהפך את ה'חן' ביניהם- תמצאני באמצע 'וינחם' י. שני אחים אנחנו מאב- וההבדל בינינו רק האות וא"ו- האחד מקנה אהב, והשני כינור ועוגב

למתקדמים:

1. התורה שבכתב פותחת באות ב' - בראשית, והתורה שבע"פ פותחת באות-----: '----- קורין את שמע בערבית', והוא שדרשו חז"ל: "ודברת"----- (דב' ו' ז').
2. בתחילת פירושו כותב רש"י: 'אמר ר' יצחק וכו', מיהו ר' יצחק זה?
3. רמב"ן א' ב' - "תהו ובהו" - 'והחומר הזה שקראו ----- נקרא בלשון הקודש 'תהו'... והצורה הנלבשת לחומר הזה נקראת בלשון הקודש -----'.
4. רמב"ן א' ד' - מה ההבדל בין 'ויאמר לבין 'וירא'?
5. ראב"ע א' ה' - מדוע נקראים 'ערב' ו'בקר' במלים אלו דווקא?
6. רש"י א' כ"ד- מה לומדים מהפס': "תוצא הארץ"?
7. רשב"ם א' כ"ו- 'בצלמנו' - בצלם ה-----, כדמותנו- בענין-----.
8. אנו 3 אנשים מבין הראשונים- ושמותינו תשלים מספר תהלים קמ"ד ג' - ד'.
9. על שלושה נאמר: "ויברך א-להים" - מי הם?
10. ב' א' - "ויקלו השמים..." - אונקלוס מתרגם-----מלשון-----, והראב"ע-----.
11. ראב"ע ב' כ"א- "ויקח אחת מצלעותיו" - מה פירוש 'צלע'?
12. רש"י ג' ו': "ותתן גם לאישה שלא תמות היא ויחיה הוא וישא אחרת - מנין זאת למדרש?
13. רש"י ג' י"ב- מנין לומד המדרש שהאדם הראשון היה כפוי טובה?
14. ד' ד' - הרמב"ם לומד מכאן שהאדם ינדב מן המשובח ויביא קרבנו מן היפה, שנאמר: "והבל הביא גם הוא מ-----צאנו ומחלבהק".
15. ו' ב' - "ויראו בני הא-להים" - רב הפרשנים מפרשים: שרים, שופטים; ואילו הראב"ע: 'היודעים'-----

חברותא - מפגשי חוויה ותרבות

הנני להציע מפגשי חוויה של שיעורים פרטיים, שיחות והרצאות במגוון נושאים. המפגשים מתאימים לתלמידי בתי ספר, לאירועים משפחתיים, לערבי תרבות של ועדי עובדים, להשתלמויות ולשבתות תרבות. נא לפנות לאוסי — 09-8335016

בעזרת ה...שם

הציביליזציה; נחל ארנון נקרא ע"ש געש ו'רנית' המים; ואיזור ה'שרון' - על כי כולו 'מישור', וכך הלאה.

'השמות שקרא (אדם) לכל אחד לפי טבעו שידע בו חכמתו; והנה ידע האדם, בשעה שראה אותם, טבע כל אחד מהם ומנהגו... ופירוש: "וכל אשר יקרא לו האדם הוא שמו" - הוא שמו - הנאות לו לפי טבעו (הרד"ק ב' ל"ט). לפי זה ידע אדם להבחין בשרשו ובמהותו של כל בעל חיים, באשר חנן אותו ה' בחכמה א-לוהית, ויתרה מזאת- הוא ידע איזו נקבה מתאימה לאיזה זכר, וכך למשל 'שידך' את האתון לחמור, חמור- מבנה גופו מתאים להעמסת 'חומרים' רבים, והאתון- צועדת בכבדות כשהיא 'איתנה'; הלבנאה 'שודכה' לאריה כי היא 'מתלהבת', להוטא אחר הטרף, וכיוצא בזה. תורת החסידות מבארת שהשמות הם צירופי האותיות שמהם מקבל כל נברא את חיותו; הסוס מקבל את חיותו ע"י צירופי האותיות ס-ו-ס, ולכן הוא 'שש' וצוהל; השרץ- כי הוא 'רץ' על ה'ארץ'; האנפה - באשר היא כעסנית, 'מתאנפת'; הגמל- כי הוא 'גומל' רק טוב לאדם; ה'פרס- כי הוא 'פורס' - שובר עצמות; העורב - בגלל שחרותו, מלשון 'ערב', התנשמת והינשוף, כי הם 'נושמים' ו'נושפים', ואידך זיל גמור. ה' העניק לאדם את היכולת לקרוא בשם כדי שע"י כך הוא יבסס את שלטונו על החי ויראה בעלות וריבונות על הבריאה- הקב"ה מביא אותם אליו כדי שירדה בהם ויכבוש אותם, ומתן השמות מאשרר זאת; ובכך הוא גם מחקה את בוראו שעליו נאמר: "לכולם שמות יקרא" (תה' קמ"ז ד')או "קראתי בשםך לי אתה" (ישעי' מ"ג א'). אדם נתן לאשתו שני שמות- שם כללי- 'אשה' (רש"י ב' כ"ג: לשון נופל על לשון, מכאן שנברא העולם בלשון הקדש), ושם פרטי- 'חוה' -"כי היא אם כל חי", ובכך הפך לאדונה של האשה בקיימו את צו ה': "ואל אשך תשוקתך והוא ימשל בך" (ג' ט"ז).

לסיכום נושא ה'שם' ראוי להזכיר כי שרש זה נמצא בעוד שתי מלים: **נשמה** ו**שמים**, ויוצא ששלוש המלים האלו קשורות לרוממות ולהתנשאות (בערבית המלה 'שמים' היא- 'סמא', ונגזר ממנה פועל במשמעות: עלה, התרומם, שאף ל...), לומר לך שע"י נתינת שם אני מרומם ומעלה את הדבר/החי ומעניק להם משמעות, זכרון ועצמיות (=המש' גה). ואולי המשפט '**נעשה לנו שם**' - יהיה פירושו- נפאר ונאדיר את שמנו ונרומם אותו מעלה ע"י עשייה יוצאת דופן. ומעניין לציין ששתי המלים, הן '**שם**' והן '**שמים**', מופיעות בסיפור 'מגדל בבל' - מאדירים את השם ע"י בנייה שתורמם אותם אל- על לשמים: "ויאמרו הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה לנו שם" (י"א ד'). ולא פלא הוא שמיד לאחר קריסת מגדל בבל מופיע אברהם אבינו עם ההבטחה הא-לוהית של "ואגדלה שםך" (י"ב ב') - לומר לך שהאדרת השם, רק בעזרת... ה'.

הבריאה שבפרשת בראשית אינה שלמה עד שהאדם הראשון לא נתן שמות לינפש החיה: "ויקרא האדם שמות לכל הבהמה ולעוף השמים ולכל חית השדה" (ב' כ'); כמו כן הזוגיות של אדם וחוה לא התממשה לכדי הורות עד שלא נתן שם לאשה: "ויקרא האדם שם אשתו חוה" (ג' כ'), ורק אח"כ: "והאדם ידע את חוה אשתו" (ד' א'). ומפליא הוא מאוד שעד פרק ה' לא מוזכר ולו פעם אחת שהקב"ה נתן לבריאה שמות. אמנם שלוש פעמים נאמר שה' 'קרא' לאובייקטים: 'לאור יום' (א' ה'); 'לרקיע שמים' (א' ח'); 'ליבשה ארץ' (א' י')- אלא שאין כאן 'קריאה בשם' אלא כפי שמציין המדרש: ה' קרא לאור וציווהו לשמש ביום, וקרא לחושך וציווהו לשמש בחושך (פסחים ב' א'); וז"א, ש'קרא' במשמעות: זימן אותו כדי לתת לו תפקיד, ורק אצל אדם נאמר 'לקרוא בשם'.

הקב"ה ייעד מלכתחילה את מלאכת קריאת השמות למלאכים, אך הם לא עמדו במשימה, ולכן: 'העבירן לפני אדם, אמר לו: זה מה שמו? אמר: זה שור, זה חמור, זה סוס וזה גמל. ואתה, מה שמך? אמר לו: אני נאה להיקרא אדם, שנבראתי מן האדמה. ואני, מה שמי? אמר לו: לך נאה להקראות א-דני, שאתה אדון בריותיך. אמר ר' אחא: 'אני ה' הוא שמי' - שקרא לי אדם הראשון' (בראשית רבה י"ז). אמנם בסיכום 'זה ספר תולדות אדם' נאמר: "ויברך אותם ויקרא את שמם אדם", אך 'אדם' בפסוק זה אין כוונתו לשם פרטי אלא 'אדם' כללי, כדי להדגיש שאין אפלייה בין גבר לאישה ושניהם נקראים 'אדם', באשר הם דומים לקב"ה בדמיון ובדעת, ואי לכך הם זכו בבחירה חופשית.

אדם לוקח גוש סלע ונותן לו צורה על מנת לעשותו רב תועלת, בחינת כלי או חפץ אמנותי, ובכך הגוש הגולמי עולה מדרגה, ועתה יש לו משמעות עבור האדם. כך גם לגבי קריאת שמות; ישנה פה אמירה שלי כנותן השם, שהדומם או החי שלפני מובדל מחבריו ואני מעלה אותו לדרגה של זהות, הוא הופך אצלי למושג, וכל אימת שארצה אותו 'אקרא' לו אלי, כך שיש כאן חיברות והתקשרות של השניים זל"ז; ועל זה ייאמר: 'אני קיים- כי יש לי שם שעושה רושם! הביטוי 'לשם מה?' נותן אבחנה מדויקת למשמעות המלה 'שם' - לשם הדבר, לתכלית ולמטרה; ההכרזה על השם- מגדירה את תכליתו ואפיו של נושא השם ומודיעה לסביבה שזו תהיה מציאותו של נושא השם בעתיד, ופעמים גם גורל: 'שת' - ממנו 'יושתת' העולם; 'אברהם' - ייעודו להיות 'אב המון גוים'; 'רחל' עתידה לרעות את 'הרחלים', הכבשים; 'יוסף' נולד כדי שה' יוסיף' לרחל בן אחר; שמואל-יעבוד כל חייו 'לשם האל'; דוד- כי הוא 'ידיד' של כולם; האחים 'יבל, יובל ותובל קין' - כי ייעודם 'להוביל' להתפתחות

תשובות: 1. אמת. 2. אהבה, תורה. 3. 'יהי' במשמעות: חיזוק, כי עד כה היו לחים. 4. כי מלאכת המים שהחלה ביום ב' נסתיימה רק ביום ג'. 5. ה' ציווה שתוציא עץ בטעם הפרי, ואילו היא הוציאה 'עץ עושה פרי' 6. לויתן. 7. פרצופים. 8. במן. 9. באשה, באש. 10. שנכנס בו יצר הרע. 11. רש"י- כא-להים ממש יוצרי עולמות, ואילו אונקלוס- אישים חכמים. 12. שה' נכנס בדברים עם בני אדם כדי לא להבהילם. 13. תשובה. 14. א. אדם, חוה וקין ב. למך, עדה וצלה ג. הבל ד. קין וחנוך ה. חוה ו. פישון, גיחון, פרת וחידקל ז. שת והבל ח. הנפילים ט. נח י. יבל ויובל

למתקדמים: 1. מ', מאימתי, ב"ם. 2. הוא אביו של רש"י (ר' שלמה יצחקי), ופתח בשמו רק כדי לכבדו. 3. היולי, בהו. 4. אמירה- להוצאת דברים אל הפועל; ראייה- לקיום הדברים. 5. ערב- כי בו מתערבבים הצורות; בוקר- כי בו האדם יכול לבקר (להבחין) בין הדברים. 6. 'תוצא' - מראה שכבר נבראו, ולא הוצרכו אלא להוציאם. 7. המלאכים, חכמתו. 8. "מה אדם ותדעהו בן אנוש ותחשבהו, אדם להבל דמה" 9. לדגים, לאדם ולשבת. 10. ואשתכללו, שכולול, נשלמו. 11. צד. 12. בגלל המלה המיותרת- 'גם' 13. כי הוסיף "אשר נתת עמדי" 14. מבכורות. 15. דעת עליון